

דף לו ע"א

הואיל וקשה לקוקיאני

חולה סוכרתי האוכל עוגה האם יברך?

שאלה אדם הסובל ממחלת סכרת קשה ולא יכול להתאפק ואוכל עוגה למרות שהיא מסכנת את חייו האם יברך?

אוצר החכמה

תשובה מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א השיב לי ברכה ראשונה יברך, וברכה אחרונה אל יברך. וטעמו הוא, שברכה אחרונה אל יברך, כי המאכל מסכן חייו והוא איסור גמור עבורו, ואין זה מברך אלא מנאץ. ודומה למבואר בשו"ע (או"ח קצו ס"א) אכל דבר איסור, אעפ"י שאינו אסור אלא מדרבנן אין מזמנים עליו ואין מברכים עליו לא בתחילה ולא בסוף ולכן גם בענייננו לא יברך בסוף, אולם ברכה ראשונה יברך, משום שמסתבר שפירור אחד קטן אינו סכנה עבורו, ולכן מאחר וגם על פירור אחד מברכים תחילה יברך, משא"כ ברכה אחרונה שהיא רק על שיעור כזית מסתבר שכמות כזאת מסכנת אותו, לכן אל יברך.

יש להעיר מברכות (דף לו ע"א) שמבואר שם: ...אכל קמחא דשערי הואיל וקשה לקוקיאני לא לברך עליה כלל, קמ"ל כיון דאית ליה הנאה מיניה בעי ברוכי, יעו"ש. הרי שגם על דברים המזיקים מברכים?! ויש לחלק דקוקיאני פרש"י "תולעים שבמעיים". ואין זה מסוכן אלא קשה, על זה מברכים, משא"כ על עוגה לחולה סכרת קשה, שעלולה להפר לו את כל האיזון בגוף ולסכן חייו על זה לא מברכים בסוף. וכעין זה כתב הנחלת דוד (דברי דוד ברכות לה ע"ב ד"ה שם היכי דמי) לבאר החילוק בין השותה שמן זית בפני עצמו שכתב הטור דלא מברכים עליו כלל כיון שהוא מזיק ואילו קמח שעורים מברכים עליו, וכתב "דלא דמי לקמחא דשערי, דהתם אינו קשה אלא לדבר אחד... וגם לא אמר לישנא דמזיק רק לישנא דקשה וכדומה איכא הרבה מאכלים דקשה לדבר אחד... משא"כ שמן זית כיון דאמר בסתם אזוקי מזיק ליה משמע דמזיק לכל הגוף ולית ליה הנאה כלל...". עכ"ל.

ולכאורה יש להעיר מאבות דרבי נתן (פרק כו ה) וז"ל: הוא (רבי עקיבא) היה אומר, האוכל אוכלין שאינם עולים על גופו (ר"ל שמזיקים לבריאות גופו, בנין יהושע), עובר משום ג' לאוין, שביזה את עצמו (שנראה כרעבתנות, ואזהרתו אל תהי בסובאי יין, משלי כג, בנין יהושע), וביזה את האוכלין (לא תשחית, בנין יהושע), ומברך

ברכה שאינה כתיקונה (מאחר שמזיקו ואינו נהנה, מוציא ש"ש לבטלה, בנין יהושע). הרי שאסור לברך, ולמה לא יברך על הגרגיר הראשון, וכעצת מו"ח שליט"א?
וי"ל דאם יכוין לברך על כל המזון עשה איסור, ובירך ברכה שאינה כתיקונה, ומו"ח שליט"א התכוין שיברך ויכוין רק על הגרגיר הראשון שאינו מזיק אמר וחכמה לו.

האם לתת צדקה לעניים מסוממים

שאלה ישנם אנשים מסוממים הצורכים כספים עבור סמים, והם מכורים להם, האם לתת להם צדקה כשמבקשים ומתחננים על נפשם?

תשובה נאמר במסכת ב"מ (דף ז ע"א) שלא נותנים לבהמה לאכול כשהיא משלשלת דקשה לה. ואעפ"י שנאמר לא תחסום שור בדישו, אין הכוונה לתת לשור כשמזיק לו, כל שכן שאסור לתת לעני המסכן חייו בצדקה זו, והרי ברכה אסור לברך על מזון מזיק כמבואר בסוגיתנו.

דף לו ע"ב

קליפי אגוזים

האם מותר לילדים לשחק בגרעיני מישמש ערלה

שאלה גרעיני מישמש של ערלה האם מותר לילדים לשחק בהם או לא שהרי ערלה אסורה בהנאה?

תשובה נאמר במסכת ברכות דף לו ע"ב קליפי רימון והנץ שלו קליפי אגוזים והגרעינין חייבים בערלה. ואם כן, רק אותם גרעינים שיש בהם פרי הראוי לאכילה אם הוא ערלה אסור בהנאה.

אבל יש להסתפק אם המשחק נחשב להנאה. ואולי הדבר תלוי במחלוקת הפוסקים אם כדור בשבת מותר לשחק בו, או שהוא מוקצה, יעויין בשו"ע (או"ח סימן דש סעיף מד) שכתב: אסור לשחק בשבת ויו"ט בכדור. שאין שם כלי עליו והוי כאבן שהוא מוקצה מגופו כמבואר במשנ"ב (שם ס"ק קנז), ואולי לפי שיטה זו בענייננו נחשב המשחק הנאה שלא כדרכה ומותר. אבל לדעת הרמ"א שם שכתב ויש מתירים, דהוי שם כלי על משחק. ולשיטתם בענייננו מסתבר שאסור לשחק בגרעינים. ויותר מסתבר שלכל הדעות אסור לשחק בגרעיני ערלה.